

Як пан, то і прапаў

Праца — гэта рынак, а адпачынак — гэта пушча. Так было заўсёды для кантрабандыста, які абіраў для гандлю тэрыторыю Гайнаўскага павета. Тут свае адметнасці цяжкой працы па дастаўцы алкаголю туды, дзе яго ўмеюць рабіць самі жыхары. Могучь накачаць цябе ім па гарляк і задарма, ды яшчэ закускі нарэжуць такой, якой ты ніколі не сустрэнеш ні ў адной польскай краме. Тут, каб прадаць свае дваццаць літраў за дзень, трэба добра ведаць менталітэт мясцовага пакупніка. А вось Лявон Зінкевіч з Ваўкавыска гэтага не ведаў.

Я пазнаёміўся з ім у некалькіх метрах ад рынкавай сметніцы. Ён прыкладваў халодную бутэльку да падбітага вока, і з хмурым, як чарназём, тварам праклінаў сваю нялёгкую долю. Сіняк быў такі наліты, што здавалася Лявон зваліўся з самага высокага дуба і ляснуўся чэрапам аб камень, прычым некалькі разоў запар і тым самым месцам.

Мне якраз не было кампаніі пераначаваць у лесе. Аднаму даволі небяспечна. То бандыты па лясках блукаюць, то паліцыянты. Ды і сумна аднаму. А тут такі нечаканы падарунак лёсу — чалавек, на морду якога прыклеілася цэлая, не прададзеная і нават не пачатая літроўка спірту.

Мы распалілі агеньчык. На яго, як восы на мёд, пасунуліся яшчэ колькі гандляроў-адзінотнікаў. Усе разам павячэралі, склаўшы каля дзесятка тостаў, ды сталі абменьвацца ўражаннямі пра мінулы дзень.

— Кепскі ў мяне быў дзень, — распачаў Лявон, — ні як не магу зразумець за што дастаў па смаркачах. А было так. Гандлюю я ў Гайнаўцы, нікога не чапаю. Наадварот, хаваюся ад усіх, каб не патрапіць у цеплыню і ўтульнасць паліцэйскай машыны. Гандаль ішоў кепскавата. І тут, раптам, падлятае да мяне адзін мужык. Пытае, ці маю гарэлку. А я толькі яе, родненькую, і маю.

— Давай чатыры, — кажа дзядзька.

Я вельмі ўзрадаваўся. „Дзенькуе пану!“ — кажу. А ён мне на тое:

— Ты, прыдурак, каго панам называеш!? Яшчэ раз так скажаш, можаш ехаць гандляваць за Варшаву. А завітаеш сюды, то вып’еш сваю гарэлку сам.

Вельмі я на яго пакрыўдзіўся за гэтыя словы, але праўда, як кажуць, заўсёды на баку кліента. Прадаў яму чатыры бутэлькі і думаю сабе: „Ідзі ты дзядзька, пі, і не дуры мне больш галавы“. Але ён хутка вярнуўся. На гэты раз добра падпіты.

— Давай яшчэ дзве.

— Пан, — мой найлепшы кліент, — ўзрадаваўся я.

А ён спахмурнеў, стаў ад злосці чорны, як зямелька.

— Ці не казаў табе не называць мяне панам. Я з Белавежы. Мы тут усе беларусы. Я дзяцей сваіх лупцюю, каб гаварылі па-нашаму. А цябе зараз закапаю за такое. Зразумеў, ці не?

Я сказаў, што зразумеў, а сам стаў прыпамінаць дзе я: у Польшчы, ці пераехаў. Калі пераехаў, то куды. А ён забраў гарэлку і на развітанне па-прыяцельску лягнуў мяне па плячы. Гэта быў першы раз, калі я адчуў моц яго шырокай жылістай лапы. Плячо і зараз ные. У мяне мільганула думка — не дай Бог злавіць яго кулак сваёй мордай. Сумаваць без яго мне не давялося. Дзесь-

ці праз гадзіну перада мной вырасла знаёмая, толькі ўжо добра падпітая постаць.

— Гэта зноў пан! — шчыра ўзрадаваўся я і сунуў яму бутэльку. — У мяне якраз апошняя засталася, толькі для пана.

І тут я другі раз адчуў моц яго рукі. Рэзануў ён мне хутка, прыцэльна, нібы калоў парсюка. У вачах зразу пацямнела. А як трошачкі стала яснець, я, лежачы пасярод гайнаўскага рынка, убачыў над сабой цьмяныя абрысы чалавека.

— Забірай сваю гарэлку і прыкладзі яе да вока, — гнеўна выдыхнула постаць, — а то праз мяжу не прапускаць, бо ты зараз вельмі істотна адрозніваешся ад фотаздымка ў пашпарце.

Я так і зрабіў. Толькі ніяк не ўцямлю, што ад мяне хацеў гэты пан. Праўда, іншыя, здаецца, зразумелі, бо назаўтра ніхто з гандляроў, нават мясцовых, кліентаў панамі не называў.